

ст.викл. Іщенко Т.В.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

ПРИЧИНИ ПОЯВИ ТА РОЛЬ ЛЕКСИЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У МОВІ

Лексичні запозичення є невід'ємною частиною словникового складу будь-якої мови, але кількість їх в різних мовах неоднакова. Причини їх появи залежать від конкретно-історичних умов розвитку кожної мови та можуть бути різними: мовними, соціальними, психологічними, естетичними тощо. Ще на початку минулого століття вчені виявляли наступні: потреба у розчленуванні понять, потреба у нових мовних формах, у різноманітності засобів і в їх повноті, лаконичності, зрозумілості, зручності та інші. [1, с. 80-86]. Пізніше дослідники, які вивчали лінгвістичну сутність цього явища, конкретизували та виділили наступні чинники лексичних запозичень:

1. потреба в найменуванні нових предметів, понять і явищ;
2. відсутність відповідного (більш точного) найменування;
3. необхідність висловити за допомогою запозичення багатозначні описові звороти;
4. поповнення мови більш виразними засобами;
5. сприйняття іншомовного слова як більш престижного та благозвучного;
6. необхідність конкретизації значення слова. [2]

Англійська мова як і будь-яка інша мова мала можливість запозичувати іншомовні слова в умовах прямого безпосереднього контакту: починаючи з норманського вторгнення на Британські острови, а пізніше в умовах торговельної експансії та колонізаторської активності самих англійців.

В англійській мові відсоток лексичних запозичень значно вищий, ніж у багатьох інших мовах в силу історичних причин. До лексичного складу англійської мови в різний час увійшли лексичні одиниці з латинської, грецької, германської, іспанської та інших мов світу, тому багато дослідників вважали англійську мову не германською, а романо-германською мовою, відзначаючи змішаний характер англійської лексики як її найважливішої особливості. А іноді й взагалі зводили всю лексикологію англійської мови до проблеми запозичень (підраховано, що число власних слів в англійському словнику складає близько 30%). Проте всі найуживаніші прийменники, сполучники, прислівники часу і місця, всі допоміжні і модальні дієслова, майже всі займенники, прикметники з суплетивним способом творення ступенів порівняння, всі числівники, за винятком *second, million, billion* і, нарешті, багато іменників, що позначають самі звичайні поняття є в сучасній англійській мові власними словами. [3, с. 148 - 154]

Довгий час в лінгвістиці проблема запозичень не зводилася лише до перебільшення їх ролі в розвитку мови. Дослідників цікавили переважно джерела, дати, причини і умови запозичень. Згодом вчених зацікавили не тільки звідки і чому прийшло запозичене слово, але і як воно асимілювалося в мові, які зміни відбувались в його граматичній будові і фонетичному складі, чи змінилось значення при появі його в словниковому складі мови, що запозичила. Власне кажучи, на необхідність саме такого підходу до запозичень окремі вчені вказували вже давно. Внаслідок системного характеру мови взагалі і лексики зокрема, ніяке нове поповнення словника запозиченими словами не може пройти безслідно для решти словникового складу. Запозичене слово зазвичай приймає на себе одне або кілька значень семантично найбільш близьких до нього слів, вже раніше існуючих в мові. Нерідко відбувається і зворотній процес - витіснення з мови слів, близьких за значенням з новим словом. Відбувається це тому, що тривале співіснування в мові абсолютних або майже абсолютних синонімів неможливе і завжди ліквідується або розмежуванням їх значень, або витісненням з мови непотрібних слів.

Варто відзначити, що закріплення в мові запозиченого слова не обов'язково призводить до витіснення відповідного власного. Викликані ним зміни в словниковому складі можуть відобразитися в стилістичному перегрупованні або в розмежуванні значень.[3, с.170-174]

Добре взаємодія запозичень і словникового складу мови простежується на прикладі лексичних одиниць, які було запозичено з французької мови. Так, наприклад, запозичені *people* (фр. *peuple*) і *remain* (ст. фр. *remaindre*) відтіснили власні слова *folk* і *abide* -перше в розмовну, а друге в поетичну сфери вживання. Слово *folk* при цьому отримало деяке специфічне емоційне забарвлення і додаткове значення. Воно вживається, коли говорять про своїх: свою сім'ю, односельців, земляків, співвітчизників і т.д. [4]

Таким чином, будь-яка зміна в словниковому складі мови у вигляді проникнення іншомовних запозичень тягне за собою семантичні або стилістичні зміни в уже наявних у мові словах і зрушення в синонімічних групах. Насправді запозичення є не єдиним і навіть не найголовнішим шляхом поповнення лексичного складу, але одним з важливих способів збагачення словникового складу.

Література:

1. Richter E. Fremdwortkunde. – Leipzig, 1919
https://www.nli.org.il/en/books/NNL_ALEPH003173368/NLI
2. Акуленко, В.В. Вопросы интернационального состава языка/ В.В. Акуленко –Харьков, 1972. – 196 с
3. Арнольд, И.В. Лексикология современного английского языка / И.В.Арнольд. – М. : Высшая школа, 1986. – 296 с.
4. Смирницкий А.И., Смирницкая О.А., Лекции по истории английского языка/ А.И.Смирницкий, О.А. Смирницкая. – М., 2011.
https://fileskachat.com/view/62730_0a0faa42c850d34dfdd7a52aba2f0fe9.html